VILNIUS. Šeštadienis, 1930 m. Lapkričio mėn. 1 d. IV metai.

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

# Pirmyn!

№ 21 (77)

*Kas vergo retežių nedrįsta numest—*
*Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.*

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

ORESPONDENCIJOS Adr.: W lno, Urząd Pocztowy 1. Skrzynka Nr. 115. Red. adr ul. Bonifraterska 6—2. Telef. 9-58.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

## Trys metai Vilniuj.

1927 m. lapkrity, kai lietuviškas fašizmas po Tauragės sukilimo numalšinimo, ant Laisvės Kovotojų lavonų šventė didžiausius savo laimėjimų ir pasisekimų triumfus, o Darbo Lietuva skęsdama kraujuje ir ašarose žvangino uždėtais jai „tautos vadų“ verguvės retežiais — Vilniuje, mes, Lietuvos politemigrantai socialdemokratai, pabėgę nuo kruvino tautiško teroro, išleidom socialdemokratišką laikraštį „Pirmyn“.

Pradėdami iš Vilniaus priešfašistinę propagandą iš anksto žinojom kas mus laukia ir kaip būsim sutiktikti netik „tautos vadų“, bet ir visos juodašimtiškos Lietuvos visuomenės. Numatydami tai, redakcijos žody rašėm: „Antrą... prieš mus stovinčių sunkumų pusę sudaro labai kebli politiškai-visuomeninė padėtis. Tai yra ta padėtis, kuri susidarė bėgy 10-ties metų tarp Lenkijos ir Lietuvos del Vilniaus klausimo. Nors mes, socialdemokratai šiuo klausimu turime aiškų, visuomenei senai žinomą, nusistatymą, bet esame daugiau negu tikri, kad blogos valios žmonės nenorės to mūsų nusistatymo suprasti ir ant mūsų puls iš visų pusių, liedami biauriausiu pamazgų kibirus. Jau dabar, dar nepasirodžius laikraščiui ir nepradėjus dirbti, tiek Vakarų Lietuvos fašistai-klerikalai, tiek idejiniai jų šalininkai Rytų Lietuvoj išsižioję iki pat ausų, demagogiškai klykia apšaukdami mus provokatoriais, lenkų pasamdytais agentais, judošiais, tėvynės išdavikais ir kitokiais jų krikščioniškai moralei, bei „šventam“ nekaltybės stonui pritinkančiais aprioriniais sprendimais. Mums aišku, kad pradėjus dirbti realų darbą, iš „šventojo“ fašistų klerikalų arsenalo, bus išvilkta prieš mus visa sunkioji krikščioniška artilerija. Bet giliai išmintingas liaudies kūrybos priežodis sako: „Bijai vilko, neik į mišką“. Mes gi nebijodami prieš mus dantis atstačiusių vilkų — drąsiai žengiame su tiesos ginklų į tamsų, reakcingą mišką“.

„Kaip kam ateis į galvą, taip mus tegul pravardžiuoja. Bet mes pabrėžiame iš anksto, kad esame tik lietuviai socialdemokratai ir turėdami savo aiškią, visiems senai žinomą politinę, ekonominę bei kultūrinę programą — einame idejos darbo dirbti“. („Pirmyn“ 1927 m. XI.5 d.).

Tai rašydami neapsirikom. „Tautos vadai“ ir juodašimtiškoji Lietuvos visuomenė puolė mus iš visų pusių. Spekuliacija Vilniaus klausimu, tuo numylėtų Lietuvos reakcinių grupių arkliuku prasidėjo visuose Lietuvos užkampiuose. „Tautos vadų“ agentai, žvalgybininkai ir visokie šarlatanai, kasdien talpino savo „patriotiškus“ protestus fašistinėj spaudoj. Plūdo, provokavo mus kaip įmanydami. Visa tai darė todel, kad mes būdami už jų galios ribų kėlėm tiesa aikštėn, kad draskydami „Pirmyn“ skiltyse tautiškas kaukes nuo tų „patriotų“, rodėmė liaudžiai kas per vieni jie yra ir ko siekia.

Laikas parodė, kad mes neklydom! Pasirodė, kad „tautos vadai“ iš tiesų yra tokie kokiais mes juos perstatėm Lietuvos liaudžiai, t. y. žulikai, vagys, niekšai, žmogžudžiai ir banditai. Visa tai, greitu laiku patvirtino patys „tautos vadai“ savytarpėmis rietenomis, keldami aikštėn vieni kitų „nuopelnus“ tėvynei.

Ir štai, ta, šiandien pati save apsinuoginus „šventoji tautiška kompanija“ su didvyriais žmogžudžiais Olšauskais, Voldemarais, Plecha-

vičiais ir visokiais vagimis, žulikais ir šnipais: Aleksais, Smetonais, Glovackiais, Lapėnais— šlykščiausiai spekuliuodama Vilniumi mus apkaltino tėvynės išdavime, agentavime lenkams ir t. t. Už ką? Gi už tai, kad mes nenulenkėm prieš tuos banditus galvos, kaip daugelis kitų; kad mes išdrisom tiesa kelti aikštėn, kad mes sunkiausiu Darbo Lietuvai metu paskelbėm jiems kova, šaukdami per „Pirmyn": šalin fašizmas! Šalin veidmainius išnaudotojus! Tegyvuoja darbo žmonių teisės! Tegyvuoja socialistinė demokratija! Tų ponų „patriotiški" riksmai neišgązdino ir neišgązdins mūs niekad. Geriausieji mūsų draugai už liaudies išsivadavimą iš fašistinės vergijos, netik kad nepabūgo tautiškų kalėjimų, bet neišsigando ir tautiškų kartuvių. Nes tikrai idejiniai socialistai kovojo, kovoja ir kovos už aukščiau minėtų tikslų įgyvendinimą, nesivaržydami jokiomis priemonėmis vedančiomis prie tikslo ir nesustodami prieš jokius buržuazijos baubus ir terorus.

Sąlygos susidėjo taip, kad po trejų metų mūsų revoliucinei-demokratiškos ir priešfašistinės propagandos, Vilniuje leidžiame paskutinį „Pirmyn" Nr. ir spaudos gaminimą perkeliam Vokietijon. Sąryšy su tuo persitvarkymų pabrėžiame: tai darome ne fašistų nugazdinti, bet kad atimti fašistams galimuma šlykščiausiai spekuliuoti Vilniaus klausymu ir mulkinti liaudį „patriotiškais" baubais. Be to, pabrėžiame, kad persikeldami, visai nekeičiame nei savo nusistatymo del esamos padėties Lietuvoj, nei savo politinės kovos linijos, bet darome tai del politiškai-taktiškų sumetimų. Ta persikėlimo proga atvirai sakome, kad už visą trijų metų varyta mūsų priešfašistinę propaganda iš Vilniaus, mes imame ant savęs atsakomybę ir kiekvienu metu esam pasiryžę už tai atsakyti. Atsakyti žinoma, ne prieš „tautos vadus" ir visokius jų provokatorius, smaugiančius Lietuvos liaudį, bet prieš šiandien pavergtą Lietuvos liaudį, už kurios išsivadavimą iš fašistinės vergijos kovojom, kovojam ir kovosim ateity visomis galimomis priemonėmis.

Kokį sprendimą neišneitų mums už mūsų veikimą iš Vilniaus Lietuvos liaudis, kai nuvertus fašistus taps savo krašto šeimininke — prieš tokį, tiek „Pirmyn" kolektyvas, tiek LSDOU Vyk. Komitetas nulenks galvą. Bet kartu pabrėžiam, kad nei „Pirmyn" kolektyvas, nei LSDOU Vyk. Komitetas niekuomet nenulenks galvos, prieš šiandieninius mūsų krašto budelius ir jų agentus, pasislėpusius po „tautos vadų" kauke!

# „Kilnios širdies" pažadai Lietuvai.

Š. m. spalių m. 19 d. į fašistų-tautininkų suvažiavimą teikėsi atsilankyti, kaip „L. Aidas" rašo „gerbiamas ir mylimas Tautos Vadas", Antanas Smetona. Fašistai jį sutiko, ovacijomis. Gi jų suvažiavimo pirmininkas kaž-koks dr. Janavičius, sveikindamas „tautos vadą" ir žodžių nerado, kaip jį iškelti į padanges. Tarp ko kito dr.Janavičius savo sveikinime pasakė: **„Tave mylinčios širdys plaka drauge su tavo kilnia širdimi tėvynės meile** ir kraštui naudingų darbų pasiryžimu („L. Aidas" 240 Nr. spalių 21 d.).

„Mylinčios širdys", draug.su„ kilnia širdimi"! Jos jau ketvirti metai plaka „tėvynės meile ir kraštui naudingų darbų pasiryžimu". Iš tiesų ta Lietuva laiminga šalis, turėdama savo gyvenimo priešaky tokią rinktinę tautišką kompaniją! Tik mulkiai jos neįvertina ir neužgiria jos „naudingų darbų" kraštui. Jie mato tik smurtą, spekuliacijas, vagystes, šlykščiausias provokacijas, terorą ir politinį banditizmą, kurie klestį mūsų krašte. Mato visa tai netik mulkiai, bet visi. Bet lig šiol, ligi dr. Janavičiaus sveikinimo, niekas nežinojo, kad visa tai yra „kilnių" ir Lietuvą „mylinčių širdžių" darbai!

Paliksim tas rinktines širdis ir jų praeities „naudingus darbus". Tai perdaug gerai kiekvienam žinoma, kad dar karta apie juos kalbėti. Geriau pažvelgsim į tai, ką „mylinčių širdžių" pritariama „kilni širdis" žada Lietuvai.

Smetona, su savo „kilnia širdimi", atvykęs į fašistų suvažiavimą pasakė kalbą, kurioj išdėstė fašistinės klikos programą, sulyg kurio bus valdoma ateity Lietuva.

### Fašistų tikslas.

Smetona, savo kalbos pradžioj pasakė, kad jų tikslu, užgrobiant 1926 m. valdžią, buvo „Lietuvai duoti **naują** geresnę tvarką, kuri tiktų, mūsų kraštui, mūsų tautai". Toliau Smetona sako, kad jau „nebetoli **žadėtasai tikslas.** Išleista nauja konstitucija. Jai kraštas **pritaria,** ji vykinama, ją ja veikia mūsų teismai, mūsų įstaigos. Bet dar ne galas: trūksta... prezidento ir seimo rinkimų įstatymų". O tuomet bus jau tikslas atsiektas. Turėsim naują tvarkai atatinkančia mūsų kraštui ir mūsų tautai. O ta tvarka bus **„pritarto autoriteto tvarka",** kuri Smetonai atrodo sekančiai: kad fašistai, palaikytų „bendradarbiavimą, einantį iš susiklausymo, **iš autoriteto versmės, iš viršaus į apačia".** „Šita drausmė, sako Smetona, — turi eiti iš prezidento į vyriausybę iš jos — jūsų sąjungon, o per ją teeina į išsišaknijusias organizacijas ir visuomenę". Toliau: „Jei kas neaišku, sužinosite iš viršaus, eilės tvarka". Savaime suprantama, kad tie paaiškinimai eis iš neklaidingo „autoriteto versmės" iš prezidento, iš paties Antano Smetonos, iš jo **„kilnios širdies".**

Be to, reikia pažymėti, kad ta „autoriteto tvarka", kaip Smetona sako, tai nėra iš kaž kur išmeškeriota, bet persisunkus „lietuviška dvasia" ir kad ta „lietuvišką dvasia" surado ne kas kitas, kaip An-

tanas Smetona. Na, žinoma, būtų labai juokinga ir daleisti, kad šiandien Lietuvoj rastus žmogus protingesnis, genialesnis už patį **„tautos vadą“.** Tai deleisti gali tik... Voldemaras, žinantis visas „tautos vadų paslaptis.

Taip, maždaug, sulyg Smetonos pasakojimų atrodys ta „nauja geresnė tvarką” persisunkus „grynai lietuviška dvasia”. Jeigu Smetona, nebūtų melagis iš prigimimo ir niekšas, kokiu jis tikrumoj yra —tai jis nesigirtų, kad „pritarto autoriteto tvarka” yra kas tai „naujo”, lietuviško. Kiekvienas, kas šiek tiek nusivokia istorijoj, žino, kad tokios „pritarto autoriteto tvarkos” yra pamirštu praeities reiškiniu. Jas šiandien, pasaulinė buržuazija nori vėl atgaivinti, kad apsaugoti savo klasės interesus. Tuo tikslo atsiekimui, buržuazija, po priedanga patriotizmo, nesivaržo jokiomis priemonėmis. Nuo kitų kraštų buržuazijos neatsilieką ir lietuviškoji. Ji seka jų pavyzdžiu. Siuntinėja savo atstovus pasimokinti pas Musolinį ir t. t. Ir nežiūrint, Smetonos melų, Musolinį mokinukai iš ten pasisėmę išminties kuria, neva naują, lietuvišką tvarką mūsų kraštui. Ta tvarka trumpai tariant yra **šlykštus buržuazijos išnaudojimas darbo masių.** Jį tęsesi Lietuvoj jau ketvirti metai. Fašistai ją nori sustiprinti ir įteisinti. Tai yra tų „mylinčių širdžių ir kilnios širdies” aukščiausias tikslas. Kitų tikslų jie neturi.

### Trūksta visuomenės paruošimo.

Bet kodel jie paskelbę savo leitinantų konstituciją, kuriai anot Smetonos pritaria visas kraštas, nesiekia galutino tikslo, neleidžia: „prezidento ir seimo rinkimų įstatymų”?

Į tai atsako Smetona: „Nesunku būtų jie paruošti ir išleisti, bet jiems vykinti turi būti paruošta visuomenė. Didelis darbas laukia netik valdžios bet ir jūsų. Jūsų uždavinys tarpininkauti visuomenei ir valdžiai! Toks abiejų bendradarbiavimas padės galutinai kraštui persitvarkyti”. Žinoma persitvarkyti, įvedant **„pritarto autoriteto tvarką“.**

Kaip matom, „autoriteto versmė“ uždeda ant mylinčių širdžių“ Lietuvos visuomenės paruošimą „autoriteto tvarkai“. Kad tas „paruošimas“ būt galima greičiau ir sekmingiau atlikti, toliau Smetona pasakoja apie reikalinguma fašistų sąjungai apmokamų „organizatorių šnipų“, kurie prižiūrėty ar paruošiamas darbas eina „tautiška linkme“, ar valstybės aparate nėra spragų, ar tas aparatas jau apsodintas „pritariančiais” autoriteto tvarkai“ ir t.t.

Visi puikiai žinome, kaip paruošimas Lietuvos visuomenės ėjo iki šiol. Čia pakanka priminti tik: karo lauko teismus, kalėjimus, Varnius, karo stovį ir cenzūrą, šnipų gaujas ir t. t. Toms institucijoms buvo pavestas Lietuvos liaudies paruošimas „autoriteto tvarkai“. Jų ruošimo vaisiai žinomi gerai. Iš anksto galima pasakyti, kad jie bus nekitoki ir ateity. Skirtumas gal bus tik priemonėse. Mat, juk ir fašistai šio to pramoko valdyme.

Kaip matom, „kilni širdis“ ir draug su ja plakančios „mylinčios širdys“—mūsų kraštui žada daug: po priedanga patriotizmo ir visokių kilnių frazių išnaudoti ir toliau **Darbo Lietuvą,** kaip ja išnaudojo, mulkino žudė ir kankino, nuo gruodžio pučo iki šiai dienai. Tokie pažadai naudingi kraštui darbai, pradžią tegali imti tik iš „kilnios širdies“ ir jų „mylinčių širdzių“.

**K—s.**

---

## Perskaitęs „PIRMYN“ duok kitam!

## Tautininkų partijos suvažiavimas.

Šiomis dienomis Kaune įvyko tautininkų partijos suvažiavimas.

Tai berods jau bus šięmet antras, ar trečias iš eilės. Nenutylime jo ne todel, kad tai būtų svarbus Lietuvos gyvenimo įvykis: tautininkai savo „suvažiavinus” gali ruošti nors kas šeštadienis, plačiąją visuomenę tas mažai interesuoja.

Bet šis suvažiavimas, kurį tiksliau būtų galima pavadinti—smetoninių grupės pasitarimu, — įdomus yra tuo, kad jis iškėlė aikštėn tokius dalykus, nuo kurių „tautininkai” iki šiol visom keturiom kratėsi.

Visiem jau iki žiovulio pabodo tautininkiškų pravadyrių ir jų spaudos dieną dienoj kartojamos oracijos, kad tautininkų sąjunga esanti grynai tautinė nepolitikuojauti organizacija, kad „tautiškoji vyriausybė”, jos prezidentas grybas Smetona, visi ministeriai ir kiti valdžios aukšti činai, esą virš visokių partijų. Jų tikslas esąs kovoti su partiškumu, siekti visos tautos vienybės, susiklausymo etc. Tačiau šis suvažiavimas parodė, kad tautininkų „viršpartiškumas” buvo tiktai priedanga smaugti kitas politines partijas, kurios „viršpartiškumą” ir „tautos vienybę” laiko nesąmone. Tikslas buvo aiškus: panaudojant valstybinį aparatą, „viršpartiškumo” šukiais pasirėmus, išgriauti opozicines partijas ir jų sąskaiton augint tautininkų partiją, patiems sustiprėti.

Bet nežiūrint tautininkų atkaklumo, nežiūrint, kad jie kovoj su kitokių pažiūrų žmonėmis nesivaržė priemonėmis, ketverių metų darbo rezultatai pasirodė labai mizerni. Suvažiavimas konstatavo, kad tautininkai per ketverius metus vos šiek tiek įsigalėjo keturiuose apskrityse (iš 24!) būtent: Trakų, Vilkaviškio, Biržų ir Mažeikių. Bet ir ten tautininkų judrumas esąs neišvystytas ir net silpnesnis už katakombose esančių (slaptų) organizacijų veikimą. Pakol tautininkai įsigalės visoj Lietuvoj, reikalinga dar 20 metų!

Apie viršpartiskumą, šiame suvažiavime nebebuvo jokių kalbų. Priešingai. Tautininkai šiuo kartu prisipažino, kad jie yra **politinė organizacija, siekianti vadovauti valstybės gyvenime.** Tas jau buvo senai žinoma, tik patys tautininkai, pridengimui savo žiaurumų, vartotų prieš kitas politines partijas, dėjosi „viršpartiniais”. Dabar pasisakė patys, kas jie yra ir ko siekia!

Ne mažiau charakteringa ir visą laiką skelbta „tautos vienybė” ir „susiklausymas”. Suvažiavime paaiškėjo, kad ne tik jokios „tautos vienybės” nėra, bet ir patys „tautininkai” savo tarpe eina ant peilių.

Tautininkai bijodami, kad į suvažiavimą nepakliūtų voldemariniai, atstovus sušaukė ne rinktus, bet atskirais pakvietimais. Nusistatyta buvo kviesti tik aiškiai smetoninės orientacijos savo partijos narius. Suvažiavo iš viso apie 150 žm. Bet ir iš tokio parinkimo, suvažiavime radosi ne mažas skaičius voldemarinių. Ir nežiūrint, kad suvažiavimo dienotvarkėn buvo įtrauktas **Voldemaro pašalinimas iš tautininkų partijos,** Lapėnas pamatęs suvažiavimo nuotaiką ir vengdamas skandalo, pasiūlė Voldemaro klausimą nuo dienotvarkės nuimti. Tuo buvo laikinai išvengtas tautininkų partijos skilimas.

„L. Aidas” dabar kalba jau nebe apie „tautos vienybę”, kaip iki šiol, bet apie **tautininkų partijos** vienybe ir džiaugiasi, kad vyriausybė šiame suvažiavime gavusi pasitikėjimą! O galėjo, žinoma, būti ir blogiau, Jei tik nebūtų buvęs Voldemaro klausimas nuimtas nuo dienotvarkės, Smetona galėjo būti suvažiavimo nušvilptas. Voldemariniai „aktyvistai” yra gana akyplėšiški. Prisiminkime tiktai pradžioj šių metų buvusį tautininkų suvažiavimą, kai

Voldemaras, nors jau buvo išmestas ir valdžios, bet dar nebuvo internuotas Plateliuose: Jį ant rankų nešiojo. Arba Vilkaviškio savanorių sąjungos delegaciją pas žemės ūkio ministerį Aleksą: penkiolika vyrų įsiveržė prievarta ir poną ministerį prispyrė prie sienos: duok žemės! Nasigandęs Aleksa ir žvalgybai skambina ir policijos rezervo šaukiasi. Bet ką gi jiems policija, ar žvalgyba padarys, jei visi yra „savi” žmonės?

Iš pasireiškusių suvažiavime balsų, ypać provincijos atstovų, matyt, kad tautininkų savytarpėm piautynėm dar ne galas. Voldemaro šalininkų, „liberališkų” vilkų, yra dar gana didelis skaičius, kurie smetoniniams įvaro ne mažai susirūpinimo.

Ši gal tai ir bus viena iš kliūčių, kad smetoniniai iki šiol neišdrįsta susidėti su krikščionimis demokratais, nežiūrint, kad valdymui atramos bazė yra galutinai susiaurėjusi. Jie vis dar tebeieško susitarimo su voldemariniais.

Laukiama smetoninių susmukimo, bet jei visuomenė snaus ir nesiims priemonių pati kraštą valdyti, tai kokių nors avantiuristų pasireiškimas Lietuvoj neišvengiamas.

**A. Beta.**

## Kodel Zaunius pasiliko ministeriu?

Ženevoj, Vokietijos atstovui Curtijui, Zaunius davė pažadus. V. liaudininkai ir krikdemai del tų pažadų sujudo ir įteikė Smetonai memorandumus, reikalaudami atstatyti Zaunių ir Sidzikauską. Sugrįžęs iš Ženevos Zaunius norėjo atsistatydinti. Smetona nesutiko.

Taip atrodo toji politinė painiava chronologijos tvarkoj.

Žurnalistų paklaustas Zaunius, kodel, jis buvo atsistatydinęs, atsakymą nusukė kreivai, paaiškindamas, kad tai buvęs tik bandymas patikrinti ar jis turįs Smetonos pasitikėjimą, ar ne. Bet tai buvo pasakyta tik taip sau, kad neliktų tuščia vieta. Diplomatai iš viso tokie žmonės, kurie vieną mano, kitą kalba, trečią daro. Bet tiek to: jie tam ir diplomatais vadinasi.

Tikrenybėj gi šiuo kartu Zaunius truputi pasikarščiavo. Jo atsistatydinimas nebūtų atnešęs, prie dabartinių sąlygų, jokių pasikeitimų ir jokio pagerėjimo mūsų užsienio politikoj. Todel, ataušus įkarščiui, smetoniniai priėjo išvados, kad Zauniaus atsistatydinimas bus beprasmis manevras, kuris valdančiųjų klikai gali tik pakenkti.

Ženevos pralaimėjimą nieku būdu negalima suversti Zauniui ir Sidzikauskui, kaip tai daro v. liaudininkai savo „memorandume”. Jie Vokietijos atstovui davė pažadus pasitarę su Kaunu. O tų pažadų neduoti negalėjo.

Smurtininkų šeimininkavimas Klaipėdos krašte, karo stovis, cenzūra, komendantų, policijos ir šnipų sauvalė klaipėdiečiams ant tiek įkirėjo, kad jie išvesti iš kantrybės pasiskundė Tautų Sąjungai, nurodydami, kad Kauno valdžia laužo konvencijos nuostatus.

Svarbiausi skundo punktai: panaikinimas laisvės spaudos, žodžio, susirinkimų, karo stovis, ignoravimas parlamentarinės santvarkos ir toliau eina finansiniai klausimai.

Ženevoj šie klaipėdiečių skundo motyvai taip puikiai visiems buvo žinomi, kad Lietuvos delegacijai beliko daryti pastangų, kad skundas bent tuo tarpu neiškiltų viešame Tautų Sąjungos posėdy.

Paremti klaipėdiečių skundą ir perstatyti tikrą padėti, pasiėmęs buvo Vokietijos užsienio reikalų ministeris Curtijus. Anglijos užsienio reikalų ministeris Hendersonas, kuriam Socialistinis Darbininkų Internacionalas yra pavedęs iškelti Lietuvos fašistinio režimo žiaurumus, taip pat buvo pasiruošęs smetoninius plukdyti.

Atviron kovon stoti smetoninė Lietuvos valdžia neišdrįso, nes buvo aišku, kad prakyš. Be to, visas pasaulis prabils apie žiaurų smurto režimą Lietuvoj ir dar kartą pasmerks.

Tuo būdu Lietuvos smetoniniams stojo prieš akis alternatyva: gauti viešai per snukį ir bylą prakišti, arba kapituliuoti ir duoti pažadus: nesmaugt Klaipėdos krašto gyventojų.

Suprantama, kad iš dviejų blogumų smetoniniai pasirinko mažesnį. Zaunius atsiklausęs Kauno gavo instrukcijas tartis su Vokietijos užsienio reikalų ministeriu, duoti pažadus patenkinti klaipėdiečių reikalavimus, skundo svarstymą atidėti sekančiam Tautų Sąjungos suvažiavimui.

Susitarimas yra laikinas ir jis palietė tik tuos skundo punktus, kuriuose minima: karo stovis, cenzūra, policija, komendantai, žvalgyba ir kiti smurto režimo „žiedai”.

Jei smetoniniai tu padarinių nepašalins, sekančiame Tautų Sąjungos suvažiavime klaipėdiečių skundas iškils visoj pilnumoj.

Kad taip ir bus, jau galima spręsti iš visos eilės paskutinio laiko „L. Aido” straipsnių, kuris skundo atsiradimo kaltininkais laiko: ir Klaipėdos visvokiečius, ir prūsus, jei norite ir paties Reicho tam tikras grupes, tik jokiu būdu neprisipažįsta, kad tam skundui davė pagrindą neatsakomingų avantiuristų gauja su pačiu Smetona priešaky.

Pažymėtina, kad šioj baloj įklimpusieji „tautos vadai” pasigedo „plačiosios Lietuvos visuomenės”! „L. Aidas” sako, kad šis klausimas turįs rūpėti taip pat ir mūsų plačiajai visuomenei, nes jis liečiąs vieną iš svarbiausių mūsų valstybės gyvenimo problemų. Todel „L. Aidas” kviečia: „šiuo bendru visai tautai reikalu, atsistoti aukščiau grupinių pažiūrų ir prisidėti prie suradimo priemonių tautos interesams apginti”.

Ar gi jau pasidarė visuomenė reikalinga? O kurgi dingo toji „gudri” valstybės galva, kuri, pasak to paties „L. Aido“ — „gudresnė buvo už visą šimtą seimo galvų“?! Juk „naujos eros“ „idealas“ — vadai ir tik jie tegali išvesti tautą į „didingą ateitį“! Visuomenė „vadų“ akyse tėra gyvulių banda, kurią reikia ganyti! Dabar jau ji reikalinga?

Padėtis be abejo rimta ir reikalas svarbus, nes kišimasi svetimos valstybės į Lietuvos suverenitetą, kenkia Lietuvai. Bet imantis priemonių tautos interesams apginti, reikia pašalinti tos priežastys, kurios duoda progos svetimiems įsikišti. Kitaip sakant, reikia pašalinti nekviestieji „tautos vadai”, kurie Lietuvą į klampyne įvedė.

Jei kas mano, kad žvalgybos ruošiamais mitingais, bei popieriniais „memorandumais“ Lietuvos reikalus apgins, tas labai klysta. Reikia kraštui duoti teisėta parlamentarinė tvarka, reikia Lietuvos politinį ir kultūrinį gyvenimą paliuosuoti nuo visokių „nėnkų“ globos, reikia gyventojams grąžinti žmogaus ir piliečio teisės, tada tik Lietuvos visuomenė bus pajėgi tautos interesus apginti: tada rasis noras ginti.

Kaip kas nevertintų klaipėdiečių skundo, bet jis turi ir to krašto lietuvių sluoksniuose pritarimo, išskiriant, žinoma, Trukano tipo gerai apmokamus fašistinius agentus.

Kada plėšikai žmogų apstoja, tada jis nebegalvoja kokiomis priemonėmis gintis ir kokios iš to

bus pasekos: ginasi kuo ir kaip galėdamas. Taip yra ir su klaipėdiečiais.

Skundo šaknys glūdi ne vien vokietininkų šovinizme ir Prūsijos iždo skrynioj, kaip tą mėgina aiškinti Lietuvos fašistiniai valdovai, bet smurto režime, komendantų, policijos ir žvalgybos sauvalėj, kuri siaučia, kaip D. Lietuvoj, taip ir Klaipėdos krašte.

Nuo čia ir reikia pradėti ieškoti priemonių tautos interesams apginti.

**S. Politicus.**

## Kyšiai ir degtukai be galvų.

Jau anksčiau buvau rašęs, kad mūsų „tautos vadai" pasipelnymo tikslu pardavę švedams Lietuvos degtukų monopolį, gavę už tai paskolą ir stambų kyšį.

Tautininkų partijos paskutiniame suvažiavime J. Tūbelis pasigyrė, kad vienas iš „tautiškosios vyriausybės" laimėjimų, esanti 6 milijonų dolerių paskola, kurią vyriausybė iš švedų esanti gavusi **labai palankiomis sąlygomis.**

Apie paskolos sąlygų „gerumą" būtų verčiau mažiau kalbėti. Šešių procentų paskola, su aštuoniais procentais realizavimo nuolaidos, nėra jau taip pigu, nes bendrai toji paskola išeis apmokama septyniais su viršu procento, kas atsižvelgiant į dabartinę ūkio krizį ir pinigų rinkos situaciją, skolintojui yra sunki našta.

Šiandien laisvų pinigų yra toks didelis perteklius, kad, pavyzdžiui, Š. Amerikos bankieriai mielu noru skolina pinigus už 4—5 procentus. Tūbelis džiaugiasi, kad „tautiškoji vyriausybė" gavusi paskolą už septynius su viršu procento. Todel degtukų monopolis švedams esąs atiduotas, kaipo priedas už jų „geradėjistę".

Žinoma, paskola ir jos nuošimtis daugiau pareina ne nuo pinigų rinkos situacijos, bet nuo skolintojo kreditingumo. Jei skolintojas labiau patikimas, jis gali gauti paskolą palyginamai žemu procentu. Bet jei paskola yra rizikinga, tuomet skolintojas, apart garantijų, dar ir nuošimtį aukštą ima iš skolininko.

Žinonamas mūsų pramoniminkas Choronžickis, buvo nuvažiavęs Anglijon tartis del patraukimo anglų kapitalo mūsų pramonėn. Paklausus anglams kokį procentą duoda Lietuvos pramonėn įdėtas kapitalas, p. Choronžickis daug negalvodamas atsakė: 15%. Anglai tik pečiais patraukė ir nusišypsoję, p. Choronžickiui davė suprasti, kad ten, kur žadama 15%, kapitalas negali eiti, nes labai rizikuoja ir gresia pavojus žlugti.

Švedai įkišo „tautos vadams" šešius milijonus dolerių, bet kaipo garantiją pasiėmė ir monopolizavo visą Lietuvos degtukų pramonę.

Šiomis dienomis jau ir rezultatai pasirodė. Paleistais apyvarton švediškais degtukais vartotojas nusivylė. Siekdamas pelno Krigerio trestas „racionalizavo" Lietuvos degtukų pramonę ir pastatęs kokias tai senas, sugedusias mašinas, degtukų vieton, duoda vartotojams be sėros šipulikus. Vieton paprastos normos 50 degtukų, vartotojas randa 20—30 dėžutėj ir iš jų pusė arba visai be sėros, arba uždėta tiek, kad degtukas neužsidega.

Iki šiam laikui Lietuvoj buvo penki degtukų pabrikai, kurie savo tarpe konkuruodami stengėsi duoti vartotojui kuogeriausią prekę. Lietuvos degtukai iki šiol buvo vieni iš geriausių ir net užsieny žinomi, kaipo štandartuota prekė. Švedai paėmę monopolį, Lietuvos degtukų vardą, nusmukdė.

Buvo jau senai žinoma, kad „tautos vadai" su Lietuvos ir jos gyventojų interesais nesiskaito — jiems svarbu pasipelnyti. Tas faktas dar kartą pasitvirtino. Tūbelis, gavęs iš švedų 1.000.000 kyšį, broliškai su savo švogeriu Smetona pasidalino, bet užtrauktą 60 milijonų litų paskolą, su aukštais nuošimčiais turės švedams sumokėti Lietuvos darbo liaudis. Be to, švedai kas metai išsunks iš mūsų žmonių kelius milijonus litų už beverčius degtukus.

Dešimt centų, kai žmogus moka už dėžutę degtukų, rodos pinigas nedidelis ir skandalo kelti rodos neverta. Bet iš tų centų kai kas surenka milijonus litų ir tuo nubiednina jau ir taip neturtingą mūsų kraštą.

Aną dieną „Rytas" pasipiktinęs del degtukų šmugelio, šūkterėjo, kad jei vyriausybė nesiimsianti priemonių švedų sindikato apetitus apkarpyti, visuomenė pati imsiantis žygių tą dalyką sutvarkyti!

Laimingo „Rytui" pasisekimo! Bet aš manau

## Kai kurie gyvenimo neaiškumai.

Sakoma, kad žmogus amžių gyvena, amžių mokinasi ir vis viena kiek reikia neišmoksta, nes gyvenime pasitaiko tokie neaiškumai, kad ir mokytam vyrui sunkiai duodasi spręsti.

Ne kiek senai pasigavo mane pažįstamas ūkininkas ir ėmė egzaminuoti:

— Tamsta, girdi, daug žinai, paaiškink man kas tai yra **akcija?**

„Pala, manau sau, profanų neieškok, nenutversi. Aš „daug žinau", bet yra tokių kurie **„viską žino".** Ir tuojau paėmęs **Untulio** žodyną atverčiau 28 puslapį. **„Akcija,** sako p. Untulis tai bus vertybinis popieris, kursai liudija, kad jos savininkas yra įmonės (pabriko, banko, prekybos) savininku ir turi teisę dalyvauti pelno skirstyme, o likviduojant įmonę ir turto dalyboj".

Bet mano kaimyno matyt ir gi ne joldo būta. Jis nusišypsojęs, ištraukė iš šėpos stalčiaus popierį ir man prieš akis patiesė ant stalo.

— „Štai, sako Centralinio Ūkio Banko **akcija.** Ji duoda ne pelną, arba teisę dalyvauti turto dalyboj, kaip tamsta sakai, bet **duoda galę teismo antstoliui mano turtą, mano ūkį parduoti iš varžytynių"!**

Kaip matote, paprastas kaimo ūkininkas mudu su p. Untuliu sukirto, padarė nemokšomis, nežiūrint, kad vienas daug žinom, o antras „viską žino"!

Bet nėra padėties, iš kurios ne būtų išeities. Taigi ir manęs šiuo kartu atmintis neapvylė ir pakišo dar vieną autoritetą — **Mykolą Krupavičių.** Atskleidęs „Ryte", Katalikų Veikimo Centro konferencijos aprašymą, savo kaimynui parodžiau šiuos, Krupavičiaus kalbos atspaustus žodžius:

„Katalikų **akcija** Lietuvoj, reiškia **kiaulės ganyti!** Mes katalikai — sako kun. Krupavičius — visi savo karjerą pradėjom **kiaulių ganymu** ir juo užbaigsime"!

Cia mano kaimynas tik ranka numojo ir galvą palingavęs tarė:

— Jei jūs visi nieko neišmanot, tai verčiau tylėkit, — nereikės už jūsų kvailybes kitiems raudonuoti. O jei norite ką nors žinoti, tai klausykite, ką šneka buv. mano klebonas **Justas Staugaitis.** Kada jis buvo A. Panemunės klebonu ir Lietuvos Respublikos prezidento pavaduotoju, jis sakė kad krikščionių demokratų valdžia paeina nuo Dievo. Tai

kad 1.000.000 kyšio yra žymiai stipresnis už „Ryto” gerus norus ir vargu ar kas nors privers Tūbelį reikalauti, kad švedų sindikatas duotų vartotojams degtukus su galvutėm!

Kaip už „magaryčias” išrinktas valsčiaus staršina būdavo vėliau šimteriopiai atsigriebia, taip ir švedai, duotąsias Tūbeliui „dovanas”, pasistengs atgauti su riebiais procentais: Lietuvos žmonės užmokės!

**Vaistietis.**

## „Nepuolimo sutarčiai“ pasibaigus.

Nepuolimo sutartis, kurią krikščionys demokratai buvo sudarę su „nuosaikiaisiais” tautininkais, kad šiems pastariesiems palengvinti kovą su Voldemariniais, pasibaigė. Krikščionys demokratai, nesulaukę iš „nuosaikiųjų” šulerių žadėtų kompensacijų už „neitralitetą”, išėjo iš apkasų ir pradėjo puolimą visu frontu.

Bėgy pastarųjų ketverių metų, krikščionys demokratai jau tretį kartą tapo apgauti.

Kada mažytis Voldemaras su savo kampanionais, prisidengęs „kilniais tautiniais idealais”, vedamas savo nepasotinamo, liguisto garbės troškimo, ruošė perversmą, mūsų krikdėmai jam teikė visokeriopos paramos. Tada vienų ir kitų akyse stovėjo bendras priešas—demokratinė santvarka, kuriai smurtu tik ir galėjo padaryti galą. Taip vadinamas perversmas įvyko ir neblogai nusisekė.

Tačiau svarba ne pačiame perversmo išvedime, bet tame, kas seką po jo ant rytojaus. Bendrą priešą nugalėti susitarimas ne sunkus. Kur kas sunkiau įgytu grobiu broliškai pasidalinti. Besidalinant tuojau iškyla apetitai, pavydas ir bematant, vakarykšti draugai sąjungininkai, pradeda vieni kitiems dantis rodyti, tampa aršiais priešininkais, kelia tarpūsaves peštynes.

.Jau tuoj po perversmo, vos suspėjus Smetonai su Krupavičiumi pasibučiuoti ir Tumui juos „palaiminti”—perbėgo juodas katinas skersai kelią ir sąjungininkai išsiskyrė. Voldemaras susigrupavęs apie save, laipsnių išalkusių leitenantų būrį, krikščionims demokratams, vieton atlyginimo už pagelbą, parodė penkių pirštų kombinaciją.

Atsidūrę krikdemai prie suskilusio lovio, stojo opozicijon ir iš nesenai garbinto „vyriausybės galvos” Voldemaro, virto „parmazonas”, „pragaro išpera”. Pasipylė slapti priešvaldiški atsišaukimai, Švaicarijoj gimė „Tautos Sargas”; kai kurie krikdemų veikėjai atsidūrė užsieny, kiti nuvažiavo į Varnius. Įtempimas tęsėse iki pernai rugsėjo mėnesio.

Susibankrutijus Voldemarui, krikščionių demokratų akys nušvito. „Rytas” paskelbė, kad vyriausybės pasikeitimą **visuomenė sutiko su pasitenkinimu.** Jie buvo tikri, kad „nuosaikieji” tuojau pakvies krikdemus valdžion, nes keikdami Voldemarą tarėsi esą jie ne mažai nusipelnę. Krikdemiška opozicija atslūgo ir prasidėjo laukiamasis periodas. Vienok Tūbelis nesiteikė krikdemų „nuopelnus” tinkamai vertinti. „Ryto” visuomenės **pasitenkinimas** pradėjo nykti, krikdemiškos opozicijos barometras kilti, krikdemai sujudo.

Bet tuo pačiu laiku pradėjo aktingai veikti ir Voldemaras su savo „vilkais”. „Nuosaikiesiems” smetoniams pasidarė trošku, Lietuvos atmosfera prisikrovė elektros, laukiamas buvo sprogimas. Kad išvengus katastrofos, smetoniniams liko dvi išeitys: susitarti su Voldemaru, arba dėtis su krikščionimis demokratais. Flirtas ėjo į du galu. Iš vienos pusės smetoniniai glostė Voldemarą, kvietė atsisakyti opozicijos ir imti užsienio reikalų ministerio portfelį, iš antros pusės ramino krikdemus pažadais įsileisti valdžion, kai bus Voldemaras nutildytas.

Tuo metu tai ir buvo sudaryta tarp smetoninių ir krikdemų garsioji „nepuolimo sutartis”.

Bet krikščionims demokratams teko dar kartą skaudžiai nusivilti. Voldemaras jau nutildytas, jo šalininkų dalis sėdi kalėjimuose, o smetoniniai savo pažadų ir nemano tesėti: krikdemai vėl sėdi prie suskilusio lovio. To maža, kad smetoniniai šuleriai savo pažadų netesėjo, bet dar ir naujų skriaudų krikdemams pridarė, uždarydami vidurinėse ir aukštesniose mokyklose krikdemų lizdus — ateitininkų organizacijas.

Tokia smetoninių „šunybė” krikdemus galutinai išvedė, ne tik iš kantrybės, bet ir iš lygsvaros. Kunigai bažnyčiose ėmė skelbti „Kražių laikus”, prieš smetoninius pasišiaušė vyskupai, o užsitikrinęs Romos nuncijaus Bartaloni paramą „Rytas” atvirai pasakė, kad dabartinė smetoninių valdžia, kaipo „pragaro iš-

---

buvo faktas. Dabar jis tvirtina, kad ši tautininkų valdžia yra nuo **šėtono.** Irgi faktas. Del akcijos, J. Staugaitis sako, kad Krupavičius bebūdamas Prancūzijoj ne tik nieko neišmoko, bet pamiršo ir tai, ką mokėjo. Kiaulės ganyti, tai nėsanti joki akcija, arba kaip ją vadina Krupavičius, „Action Catholique”, bet krikščionių demokratų **opozicija** dabartinei šėtoniškai Lietuvos valdžiai. Kas liečia akcijas — aiškina J. Staugaitis — tai jos buvo ir pasiliks tokiais popieriais, kurie vieniems, kaip sakysime, Vailokaičiui, jo sūnui Karveliui ir panašiems, duoda turtus, o įsigijusius tas akcijas ūkininkus teismo antstoliai išlicituoja...

Su šiais argumentais aš turėjau sutikti ir savo kaimynui nusileisti.

Šiaip taip išaiškinus, kas tai yra akcijos, mano kaimynas bet gi nenurimo ir pradėjo mane toliau egzaminuoti.

— Gerai, tamsta — sako jis — jei sutikai, kad kiaulės ganyti nėra akcija, bet krikščionių demokratų opozicija, tai paaiškink man, kas gi tada yra **pozicija?**

Šiuo kartu man jau ir p. Untulis nebeatėjo pagelbon. Klaustukas, kaip piautuvas, kabojo prieš mano akis. Ir prisiminus 1919—1920 metus, pasipylė vaizdai: Eglaitė, Zarasai, Širvintai, iškastos duobės, kulkosvydis po krūmu pakištas, armotų griaustinis, tamsios purvinos naktys, šlapia permirkusi nugara, supelėjusi duona, Rozmarino konservai...

— E, tamsta, ne tuo keliu važiuoji — sulaikė kaimynas mano įsibėgėjusią vaizduotę. Pozicija tai toli gražu nereiškia apkasuose sėdėti. Dabar yra visai kitoks pozicijos supratimas, negu buvo 1919—1920 metais. Paklausyk, jei nori, ką kalba mūsų kaimo kerdžius (galvijų bandos viršininkas) Vaišnoris.

— Pozicija — sako Vaišnoris — reiškija **galvijus ganyti.** Ir kaip tik ateis ruduo, su pirmu sniegu būsiu Kaune.

Patvirtinimui savo žodžiu, Vaišnoris išėmė iš užančio sutrinto, taukuoto popierio gniūžtą ir išvyniojęs parodė pašto markutę su **J. Tūbelio** atvaizdu.

?!

— Tamsta nesidyvik — sako mūsų kerdžius. — Matai, šioj, markutėj atvaizduotas J. Tūbelis, visoj Lietuvoj žinomas veislinių bulių specialistas. Dabar jis yra **pozicija,** jo užpakalį kiekviena naivi gimnazistė palaižo, klijuodama prie laiško. Ar gi aš, Vaišnoris, negaliu būti tokioj pagarboj? Bulius aš pa-

peros Voldemaro valdžios tęsinys, paeina iš šėtono"!

Ypatingu karingumu pasižymėjo ir nesenai įvykusi Katalikų Veikimo Centro konferencija. K. V. C iš tikybinės katalikiškos organizacijos (taip bent skelbėsi), virto grynai politine ir prisidengusi katalikybe, žada vykdyti krikščionių demokratų „idealus".

Mykolas Krupavičius, begyvendamas Prancūzijoj ir begydydamas savo „generolą", tiek prisirinko drąsos ir karingumo, kad Prancūzijos katalikų vadų pavyzdžiu, ragina vesti tikinčiųjų minias gatvėn kovai su bedieviais ir masonais. Krupavičiaus duotas konferencijai karingas tonas, rado atbalsį ne tik pačiuose konferencijos dalyviuose, bet anot „Ryto", esąs „atsimušęs toli už posėdžių salės sienų".

Reikia laukti, kad mūsų krikdemai, sulaužę „neitralitetą" ir pradėję ataką prieš „šėtonišką" valdžią nesiliaus iki gaus tai ko jie siekia.

Kas laukia Lietuvos darbo liaudį, kai „šėtonišką" valdžia pakeis „krikščioniška", aiškinti nereikia— netolima praeitis pakankamai sako.

Lietuvos liaudis turi organizuoti savo jėgas, kad ištrūkus iš vienų žandarų, nepakliūti į kitų nagus.

**P. Meteoras.**

## Darbo teismai.

Steigimas darbo teismų kylantiems tarp darbdavių ir darbininkų ginčiams spręsi, tai vienas iš pagrindinių socialdemokratų partijos šių dienų reikalavimų. Tą reikalavimą stato visų šalių socialdemokratai, bet tur būt ne kiekvienas darbininkas aiškiai supranta, kas tie per teismai ir kam jie reikalingi.

Visuose kraštuose veikiai taip vadinama valstybinė jurisdikciją, kurią sudaro įvairios teismų institucijos: taikos teisėjai apygardų teismai, tribunolai, senatai ir t. t. Tie visi teismai susideda iš valdžios samdomų įvairių kategorijų činauninkų, kurie sėdėdami ant krūvos nuo Adomo laikų prigamintų „įstatymų", sprendžia visų visokiausias bylas, riša visokius nesusipratimus, kylančius tarp visuomenės sluoksnių ir atskirų jos narių baudžia nusikaltusius įstatymams krašto gyventojus.

Visur tokie teismai skelbiami nepriklausomais, bešaliais, teisingais; savo sprendimus jie rašo ir vykdo valstybės vardu, tačiau kiekvieno krašto darbininkų klasė pakankamai patyrė, tą vadinamąjį teismų „nepriklausomumą" ir „teisingumą". Nėra valstybės, kurioj teismas būtų bešališkas ir nepriklausomas, ir vienodai traktuotų turtuoli ir biedną. Teismai visur klauso valdančiųjų, tarnauja turtingųjų luomui. Jei krašto valdyme darbininkai turi daugiau įtakos, tai ir teismas pasidaro nebe toks akyplėšiškas ir norom nenorom verčiamas atsižvelgti ir į darbininkų interesus. Bet imant bendrai, visas buržuazinis „teisingumas" yra, negana vienpusiškas, bet ir labai sustingęs, konservatyvus, jis nemėgsta pogreso, nemėgsta gyvenimo pirmyneigos. Teisingumo dievaitė Temyda, kaip prieš du tūkstančiu metų, taip ir šiandien tebėra užrištom akim, nenori pažvelgti į gyvenimą.

Po didžiojo karo iškilusios revoliucijos, sujudino visą Europos visuomeninį gyvenimą, iškėlė daug naujų reikalavimų, žymiai pakeitė visuomenės klasių jėgų santykį, sutrupino monarchijas ir pagimdė respublikas, bet į teisingumo sritį tas sąjudis, tie pasikeitimai nepadarė jokios įtakos. Viskas kaip buvo, taip ir liko. Mūsų mecenasai, sulindę į savo idiotiškas togas, po senovei knisasi supelėjusiuose „įstatymuose", griaužia straipsnius ir paragrafus turtingųjų naudai, skriaudžia biednuosius.

Vokietijoj, socialdemokratų pastangomis 1926 m. buvo įvesti darbo teismai, kuriuos pradžioj minėjau. Nežiūrint, kad tokie teismai dalinai jau ankščiau buvo praktikuojami Prancūzijoj, Austrijoj ir dar kai kur, Vokietijoj toji naujovė buržuazijos sluoksniuose sukėlė peklišką triukšmą. Tuojau buržuazija surado laužymą teisingumo principų, žeminimą valstybinių teismų autoriteto ir ką tik norite, vis tai tik del to, kad darbo teismai buržuazijai išmuša iš rankų privilegijas, kuriomis ji valstybiniuose teismuose naudojasi bylose su darbininkais.

Skirtumas tarp dabartinių valstybinių civylių teismų ir darbo teismų yra tas, kad šie pastarieji bylas sprendžia labai **skubiai.** Darbininkas su darbdaviu del savo uždarbio negali mėnesiais, ar net metais bylinėtis, todel ši darbo teismų ypatybė, darbininkams yra pirmaeilės reikšmės. Antra — darbo teismuose, kaip pavyzdžiui Vokietijoj, neprileidžiami advokatai, nes paprastai advokatus samdo tik darbdaviai. Tuo būdu šin teisman darbininkas su

---

žįstu ne blogiau už p. Tūbelį — per vasarą po šimtą karvių prileidžiu!

— Bet palauk, tamsta, ar gi mes jau ligi to dasigyvenom, kad kerdžiai Lietuvą valdytų?

— Taip, — išdidžiai atsakė Vaišnoris. — Šiandien nebe tie laikai, kada kerdžiai buvo paniekinti. Tokių kerdžių dabar Lietuvoj nebėra, kaip juos sau kadaise vaizdavosi Ignas Šeinius, sugretinęs kerdžių su kokia tai sena, supuvusia liepa. Atėjo mūsų gadynė, mes ganom Lietuvos galvijus, mes juos valdom. Užtad mūsų paveikslus žydai biznieriai stato į savo krautuvių langus, mūsų atvaizdus deda į pašto ženklus, žodžiu, mes kerdžiai, bulių specialistai, šiandien esame Lietuvos valdonai, arba naujoviškai sakant — **pozicija.**

Kerdžiaus Vaišnorio išvedžiojimai gana naivus, kerdiški ir toli gražu nelygsta J. Staugaičio „filosofijai", bet, jie atatinka Lietuvos gyvenimo tikrovei: Lietuvą valdo ir iš jos žmonių tyčiojasi kas tik nori.

Tačiau, nežiūrint visos eilės autoritetų, mums taip ir liko neišspręstas klausimas: kokiu būdu Lietuvos žmonės dasileido ligi to, kad Krupavičius juos skaito kiaulėmis, o Tūbelis ir K-o, skaito galvijais, kuriuos reikia ganyti?

Daug kam regis, kad tuos „ganytojus", tas Krupavičių ir Tūbelių tipo bezdžiones senai jau laikas uždaryti, jei ne zoologijos sode, tai Kalvarijos durnių namuose...

Beaiškinant akcijos, opozicijos ir pozicijos paslaptis, į mūsų kalbą įsipainiojo Viekšnių gimnazijos mokytojas Paukštvanagis.

— Bereikalingai vyrai, girdi, varginate savo galvas tokiais klausimais. Mūsų lietuviškas gyvenimas pilnas neaiškumu, kad jų ir pats Saliamonas, jei pakiltų iš grabo, neišspręstų...

— Seni padavimai kalba, apie stovėjusią ant vištos kojos raganos trobelką ir niekas to laiko žmonių negalėjo suprasti, kokiu būdu troba ant vištos kojos laikosi. Nesupras niekas ir šiandien, kokiu būdu Lietuvos valdžia laikosi, kodel Tūbelis ir Smetona Lietuvos žmones gali vadinti galvijais, kodel žmonės tuos ponus kenčia, kodel Krupavičius rengiasi sukiaulinti Lietuvą, kodel europiečiai mus vadina Afrikos popuasais, kodel artimieji kaimynai, suminėję mūsų valstybės vardą, nusišypso...

Tai vis gyvenimo klausimai, apgaubti neaiškumais, ties kuriais kiekvienas lietuvis privalo sustoti ir giliai, giliai pagalvoti... **P. Litas.**

darbdaviu stoja, kaipo lygus su lygu. Be to darbo teismuose dalyvauja **darbininkų organizacijų atstovai.**

Ši pastaroji aplinkybė svarbi del to, kad teisėjas, nors ir su juristo diplomu kišeniuje, bet dažniausia visiškai nepažįsta darbininkų gyvenimo ir jų reikalų. Tokie teisėjai juristai, labai gerai moka ginti turtuolių privatinę nuosavybę, puikiai ir be klaidų aiškina įstatymų paragrafus, bet šiems „teisingumo" apaštalams dažniausia visiškai svetima **socialė neteisybė,** kuri sėdi kiekvieno darbininko lušnoj. Taigi darbininkų organizacijų atstovai, puikiai pažindami darbininkų gyvenimo skaudančias vietas, daugely atvejų diplomuotiems teisėjams duoda svarbius nurodymus.

Darbo teismai, kur jie tinkamai pastatyti, spręsdami darbininkų su darbdaviais bylas, pirmon galvon ima **gyvus žmones su jų reikalais,** bet ne rašytuosius įstatymus.

Demokratiniuose kraštuose, kur yra socialė įstatymdavystė, kur veikia darbininkų draudimo įstatymai, tokie teismai yra būtinai reikalingi, spręsti ginčams tarp darbo ir kapitalo. Nesant tokių teismų, skaudžiai nukenčia darbininkai, kai jiems priseina valstybiniuose teismuose ieškoti teisybės, del darbdavių daromų skriaudų. Jei, pavyzdžiui, darbdavys nepildys samdymo sutarties, neišmokės algos, arba kaip nors kitaip nuskriaus darbininką, tai šiandien darbininkas beveik ir ieškoti negali. Pirmučiausia, paduodant skundą, reikia įmokėti gana aukštas teismo mokestis. Kad būtų daugiau vilties bylą laimėti, reikia samdyti advokatas. O iš kur visam tam darbininkas gaus pinigų, kad jis kartais ir tai dienai duonos neturi? Tuo tarpu darbdavys yra privilegijuotoj padėty. Jis ir advokatą pasisamdo ir bylą teisme moka vilkinti mėnesiais, ar net metais. Kokiu būdu bylos tyčia vilkinamos, galima sužinoti iš kiekvieno teismo sekretoriaus, pakvietus jį į restoraną vakarieniauti.

Darbo teismuose, kurie steigiami naujo laiko ir naujos dvasios pamatais, tokiems apsireiškimams nėra ir negali būti vietos.

Klaipėdos socialdemokratų partija taip pat yra iškėlusi darbo teismo steigimo reikalavima, bet iki ji neturi krašto seimely reikalingos įtakos, vargiai tą reikalavimą ar praves.

Lietuvoj dar liūdnesni dalykai. Pakol siaučia Lietuvoj gauja okupantų, pakol nėra jokių darbo apsaugos įstatymų, apie įsteigimą darbo teismų, kalbos ankstyvos, bet ir mūsų darbininkai neprivalo nuleisti rankų, neprivalo užmiršti, kokiais keliais einant bus galima pagerinti savo būvį ir kas reikia daryti kad tas kliūtis, kurios skersai kelio stovi, juo greičiau būtų galima pašalinti. **P. Š.**

## Pietų Amerikos Lietuvių Socialistų Sąjungos Komunikatas.

Kadangi apie P. A. L. S. Sąjungą plačioje lietuvių visuomenėje kursuoja įvairūs gandai ir beto Sąjunga pergyveno keletą etapų, todel šiuo komunikatu mes norime nušviesti nors trumpai Sąjungos veikimą ir jos dabartinę padėtį.

Pradėjus Argentinon plaukti didesniam lietuvių skaičiui, pirmutiniai ėmėsi organizacinio darbo komunistai, kurie vėliau išleido savo organa „Rytojų". Tokiu būdu susidarė dvi srovės: komunistai ir antikomunistai. Aišku, kad toks pasidalinimas ilgai negalėjo tęstis ir buvo jaučiama grynas reikalas organizuoti pažangaus ir socialistinio nusistatymo organizaciją. Keleto žmonių iniciatyva buvo organizuota Argentinos Lietuvių Socialistų Sąjunga, kuri vėliau pakeitė savo pavadinimą į Pietų Amerikos Lietuvių Socialistų Sąjungą. Sąjungos priešakyje atsistojo tokie asmenis, kuriems Sąjungos tikslas ir idėja buvo visai svetimi (kaip Jokubaitis ir kiti), bet socialistinės idejos suvilioti įstojo į Sąjungą ir susipratę darbininkai. Todel jau pradžioje buvo jaučiama nesusipratimų, nes aferistiniai-biznieriški vadai tempe savo pusėn, panaudodami ideją savo asmeniniams ir biznieriškiems reikalams. Matomai tuo rementis ir Sąjungos organas „Pietų Amerikos Naujienos" buvo pavestas Jokubaičio globai. Iš karto viskas ėjo sklandžiai, nes Jokubaitis pasitenkindavo savo biznio reklama, o į bendra laikraščio kriptį nekreipdavo domės, o gal visai nesuprasdavo, bet atvykus į Argentiną karštam fašistui Mačiuliui ir kunigui Janilioniui, šis pradėjo Jokubaitį kurstyti, kad jis laikraštį sufašistintų ir suklerikalintų. Ta kriptimi jau buvo ir einama, nes laikraščio redaktorius P. Čiučelis lengvai tam pasiduodavo.

Sąjungos Centro Komitetas (Kuriame jau buvo įėję susipratę darbininkai) savo extra posėdyje prieme tokią rezoliuciją: „Jeigu „P. A. Naujienų" redaktorius P. Čiučelis įdėtų laikraštin raštus, kurie būtų priešingi Sąjungos ideologijai, turi būti išmestas iš Sąjungos ir paskelbtas išdaviku". Po šia rezoliucija pasirašė ir pats P. Ciučelis.

Tuomet Čiučelis matydamas, kad dviems ponams jau nebegalima tarnauti, pranešė minėtos rezoliucijos turinį Jokubaičiui, kuris Mačiulio ir kunigo inspiruojamas pasiūlė Čiučeliui viską perduoti fašistukui Goštautui naujam redaktoriui, ką Čiučelis ir padarė, perduodamas visas bylas ir turtą, ir niekam iš Centro Komiteto narių apie tai nepranešdamas, net ir Sąjungos antspauda buvo perduota Jokubaičiui. Tik vėliau sužinoje Centro Komiteto nariai dar spėjo išgelbėti dalį bylų ir turto.

Jokubaitis padedamas Mačiulio ir kunigo pradėjo leisti tą patį laikraštį paversdamas jį fašizmo ir klerikalizmo burbulu.

Socialistų Sąjunga ant greitųjų išleido manifestą, o vėliau ir patį laikraštį. Kai kurį laiką ėjo tuo pačiu pavadinimu ir tomis pačiomis klišėmis du laikraščiai. Tokie dalykai Argentinoje galimi, nes čia tuo žvilgsniu pilna laisvė.

Socialistų Sąjunga paskelbė boikotą provokatoriniam, Jokubaičio laikraščiui ir jo agencijai (Jokubaitis turi laivakorčių pardavimo agenciją).

Kurį laiką ėjo žiauri kova, kur buvo vartojamos iš Jokubaičio ir jo sebrų pusės visai neleistinos priemonės, kaip įskundimas atskirų Sąjungos narių darbdaviams, kad pašalintų iš darbų ir įstaigų, taip pat skundė policijai, kad išvaikytų socialistų vakarelį. Bet vieną dalyką toji chebra pamiršo, būtent, kad jie gyvena laisvoje Argentinos Respublikoje, o ne fašistų valdomoje valstybėje ir todel visi jų skundai nuėjo niekais.

Šie ponai jausdami, kad laikraščio niekas neskaito nustojo leidę savo gazietą ir paskutiniame jos numeryje paskelbė, kad viską perduoda greit išeinančiam kunigo laikraščiui „Švyturiui".

Jokubaitis norėdamas nusikratyti nuo savo agencijos baikoto, buvo atsiuntęs atstovą į Sąjungą pasitarti konflikto likvidavimui. Sąjunga pareikalavo atlyginti visus materialius nuostolius (nes moralių nuostolių atlyginti negalima), Jokubaitis su tuo nesutiko ir todel baikotas tęsiamas ir iki šiai dienai.

Sąjunga, pergyvenusi moralį ir materialį smūgį, pradeda nuo jo atsigauti, bet jau dabar atsistodama grynai ant socialistinės platformos ir pamokinta pra-

eities klaidomis, vengi nukrypimų nuo socialistinės idejos. Todel teko pašalinti keletą narių iš Sąjungos, nes jie nenorėjo atsisakyti nuo savo aferistinių palinkimų.

Sąjungos veikimas labai sunkus, nes tenka kovoti su daug priešų, fašistais, klerikalais ir komunistais kurie dažnai sudaro bendrą frontą ir ranka rankon kovoja prieš pąžangiuosius Argentinos lietuvius. Jie pilnai supranta, kad kuo labiau išsipletos pažangios ir laisvos pažiūros lietuviu tarpe, tuo greičiau bus galas visokioms asmenų diktatūroms ir idejų spekuliavimo bizniams.

Paskutiniu laiku fašistai ir klerikalai aprimo, nes Mačiulis išvažiavo Brazilijon, o kunigas Janilionis pametęs parapiją ir sugriebęs pinigų laivakortei, išvyko (kalbama kad pabėgo) nežinia kur [1]).

Skelbdami šį komunikatą, kartu mes kreipiames į viso pasaulio lietuvius socialistus pranešdami, kad **Pietų Amerikos Lietuvių Socialistų Sąjunga** gina darbo klasės reikalus ir kiek pajėgdama kovoja už socialistinę ateitį. Savo veikima Sąjunga derina su vietos Socialistų Partija ir nori palaikyti tamprius ryšius su kitų kraštų lietuviais socialistais.

Idejos draugai, norintieji užmegsti su mumis ryšius tesikreipia šiuo adiesu: **Partido Socialista Agrupacion Lituana avenida montes de oca 1683 Buenos Aires, Rep. Argentina.**

Šiuo laiku mes jaučiame didelę stoką propagandinės literatūros lietuvių kalboje, todel būtų gerai, kad draugai, turintieji atliekamos literatūros, praneštų mums kokiomis sąligomis jie sutiktų mums ją perleisti.

Tikėdami, kad idejos draugai mus parems kuo galėdami, mes su didesniu pasišventimu varysime socialistinį darbą lietuvių kolonijos tarpe tolimoje Argentinoje ir visoje Pietų Amerikoje.

**P. A. L. S. Sąjungos**
**Centro Komitetas.**

## Smetoninės „amnestijos“ atgarsiai.

Visiems pamenamas garsusis „įstatymas” organizacijų, sudarytų prieš fašistus, dalyviams bausti.

Tame „įstatyme” buvo pasakyta, kas tam tikru laiku iš slaptos organizacijos išstos ir praneš apie ją policijai, ar prokuratūrai, nuo bausmės atleidžiamas.

Ta Smetonos žadėta „malonė” Lietuvoj nerado lokamčių, nes tam melagiui ten jau niekas nebetiki, bet tarpe pabėgusių į užsienį nuo smetoninių kartuvių, atsirado keletas lengvatikių. Skurdus ir alkanas emigranto gyvenymas, noras pasimatyti su savaisiais, verste vertė pabėgėlius Smetonos melui patikėti. Kada pirmieji sugrįžėliai buvo areštuoti ir pasodinti kalėjiman, visi pamatė kokias „malones” Smetona teikia ir kaip jis savo pažadus pildo. Tada, Smetoniniai, matydami, kad norinčių „molonėmis” pasinaudoti nebesiranda, įkinkė tam darbui žvalgybą, kurios agentai siuntinėjo emigrantams laiškus, kviesdami Lietuvon ir „garbės žodžiu” garantuodami laisvę ir neliečiamybę. Kuriuos žvalgybai pavyko ant „garbės žodžio” meškerės pagauti, tie turėjo duoti „žinias” apie polit. emigrantų veikimą. Ir jau sugrįžusio laisvė visiškai priklausė nuo žvalgybos malonės ir „žinių” svarbumo.

Ne taip senai sugrįžo į „tėvynę”, žvalgybos laiškais suviliotas **St. Uogintčius.** Bet kadangi jis, kaipo nedalyvavęs politiniame darbe, jokių „žinių” negalėjo žvalgybai duoti, tai liko pasodintas kalėjiman, byla perduota kariuomenės teismui.

Reikia tikėtis, kad tai bus paskutinis iš tu, kurie pasiduoda žvalgybos pagundai, tiki Smetonos ir jo agentų pažadams. **T.**

[1]) Kun. Janilionis jau Kaunė. Mobilizuoja fašistinius agentus siuntimui į Pietų Ameriką „misijoms“.
Draugai, pasiruoškite juos tinkamai sutikti.
*„P.“ Red.*

## Vis „plečkaitininkai“

Š. m. spalių m. 10 Kauno „Elta” vėl paskebė žinią, apie suėmimą „plečkaitininkų”. Te sau sveiki suėminėtų savo agentus, bet kadangi lietuviška žvalgyba visus suėmimus stengiasi surišti su Lietuvos politine emigracija, tai randame reikalą šį tą paaiškinti.

„Eltos” skelbiami „plečkaitininkai” Onuškio v. gyventojai **Korsakas Bronius ir Moliejus Stasys,** pabaigoj pereitų metų, siusti Onuškio nuov. pol. v-ko **Tarailos** ir žvalgybininko **Jezerskio,** buvo atvykę į Vilnių, kaipo „politiniai emigrantai”, nudavė didelius „revoliucionierius” ir prašėsi priimti į priešfašistinę organizaciją. Bet kadangi kai kurie emigrantai šiuos vyrukus pažino, kaipo smulkius vagilėlius (Moliejus yra karvę pavogęs) ir buvo nustatyta jų atvykimo tikslai, tai šie „revoliucionieriai” buvo išvyti lauk ir jau pernai rudenį grįžo į „tevynę”.

Nesuprantama darosi, kad žvalgyba tik po metų „surado”, kad Korsakas ir Moliejus yra „plečkaitininkai”, **ištisus metus laikė pas save „Pirmyn“ ir net pernai Dulkės rašyta šaulių būrio vadui Pališauskui laišką!**

Kaip sau norite, bet tai jau perdaug durnas dalykas! Nors, tiesą pasakius, iš žvalgybininko **Jezerskio,** ko nors gudresnio sunku ir laukti.

Jezerskių dabar dienos. Sau nepatinkamiems žmonėms įkalinti, jie priemones suranda, nes taip „tautos vadų” įsakyta.

Į ką turėjo „blogą akį”, dabar žvalgyba suims, o Korsakas ir Moliejus „liudininkai”!

Matote, kaip viskas eina sklandžiai.

## Paaiškinimas.

Sąryšy su Andriaus Komarausko grįžimu Lietuvon, užsienio spaudoj pasirodė apie Komarauską ir jo grįžimą netikros žinios. Niekurie laikraščiai Komarauską pakėlė net į buv. seimo narius ir aukšto užs. reik. ministerijos valdininko laipsnį.

Turime paaiškinti, kad Andrius Komarauskas, gyvendamas Lietuvoj buvo įmaišytas Alytaus sukilime. Vėliau, suimtas išsėdėjo virš metų kalėjime, bet teismo išteisintas, grįžo į Varėną. 1929 metų pradžioj nelegaliai atvyko į Vilnių ir kaipo polit. emigrantas apsigyveno Raudonojo Kryžiaus bendrabuty. Istorija jo išteisinimo sukėlė įtarimų, todel emigrantai ėmė jo šalintis. Pasijutęs izoliuotu, Komarauskas išvažiavo į Varėnos stotį (lenkų pusėj) ir ten dirbo, kaipo padienis darbininkas. Nuo pereitų metų rudens buvo patėmytas pradėjęs aktingiau šnipinėti „tėvynės labui”, bet būdams izoliuotu nuo visokio priešfašistinio veikimo, „rimto tavoro” negalėjo duoti ir del to iš žvalgybos gaudavo vos po 2—3 dolerius mėnesiui.

Vėliau patyręs, kad jo ryšiai su lietuviška žvalgyba yra žinomi, pabugo savo „veikimo” pasekmių ir š. m. spalių m. 6 d. spruko Lietuvon.

Tai buvo paprastas, pusiau beraštis kaimietis kurį žvalgyba, panaudojus jo neišsilavinimą ir skur-

dų gyvenimą, sudemoralizavo ir dabar tur būt priskirs jam pilną „tautišką" išlaikymą.

Įdomu, kad tą užsienio laikraščių „sensaciją" pakartojo ir Kauno „Elta". Ponas Turauskas, kaipo „Eltos" direktorius ir kartu, kaipo žvalgybos agentas, tas savo kolegų „kombinacijas" galėjo kuo puikiausiai žinoti.

**Prierašas.** Gautomis žiniomis Komarauskas jau tarnauja pasienio policijoj.

# Iš žurnalisto užrašų

### Laiko nuotaika.

Po ilgų rudens ūkanų ir purvo, Kaune vėl buvo nušvitusios kelios liksmos dienelės. Valstiečių liaudininkų centro žmonės, sužinoję, kad Ženevoj užs. reikalų ministeris Zaunius pardavinėja Klaipėdos kraštą vokiečiams, išpiškino memorandumą, įteikė Smetonai ir nušvitusiais vedais vaikšto trindami delnus. — O tai, girdi, šėtonus pagavom, ant karštų pėdų! Mes jiem įvarysim džiovą!

Sugrįžo Zaunius iš Ženevos ir tą patį vakarą padavė atsistatydinimo pareiškimą.

Džiaugsmas v. liaudininkų patrigubėjo, sujudo ir krikščionys demokratai. Visi, kaip vienas, yra įsitikinę, kad smetoniniai nebėturi kandidato į užsienių reikalų ministerius!

— Purickis? — kokainą uosto, sacharinu ir šilkų kojinėmis prekiauja. Iz. Tamošaitis? — neatidalomas nuo Smetonienės. Balutis? — Š. Amerikoje asenizatoriaus pareigas eina. Vileišis? — nežino su kuo valgo užsienių politiką. Daugiau kandidatų? — išgraužk!

Lieka ministerių kabineto „persiorganizavimas". Skirstomi ir derinami ministeriški portfeliai, vedamos derybos. Kai kurių poniučių širdys tvaksi: —„ryt, poryt būsiu ponia ministerienė"...

Bet jau ant rytojaus, ištiško visos iliuzijos, išnyko saldžios svajonės — ant Zauniaus pareiškimo Smetona užrašė: „Prašau pasilikti, kaip buvęs, užsienių reikalų ministeriu".

— O, tu supuvęs grybe, kad tave karvė sumintų!—pasigirdo balsai iš valst. liaudininkų ir krikščionių demokratų krūtinių.

Ir vėl Kauno padangė apsiniaukė, vėl ūkanos apgaubė Lietuvos politinį gyvenimą...

### „Pasitikėjimas".

Laike pasikalbėjimo Zauniaus su žurnalistais, „L. Ž." atstovas J. Kardelis paklausė: — Kodel, tamsta p. ministeri, buvot atsistatydinę?

P. Zaunius teikėsi paaiškinti, kad svarbesniais politiniais momentais, atviriau sakant, prakišus bylą, esą naudinga atsistatydinti. Gal būtų naudingiau — sako p. Zaunius — jei prieš svarbesnes bylas užsienių reikalų ministeris atsistatydintų prieš išvažiuodamas, tada atpultų reikalas jį išpošolvonyti kai sugrįžta. Mano tikslas buvo patikrinti ar aš, prakišęs Klaipėdos reikalus, dar turiu pasitikėjimą ar ne. Pasirodo, dar turiu—atsistatydinimo Smetona nepriėmė.

Tai gana įdomu. Lietuvos užsienio reikalų ministeriui tik reikia turėti „pasitikėjimas" Smetonos, tikriau — Smetonienės, tada gali prekiauti Lietuvos interesais, kiek ir kaip patinkamas.

Bet ne mažiau būtų įdomu sužinoti kieno pasitikėjimą turi pats „grybas" Smetona?

Vyručiai! Lietuvos reikalai drian! Sukruskite, pakol laikas.

### Pažadai ir geri norai.

Prieš metus su viršu Tūbelis susikvietęs žurnalistus sakė turis labai gerus norus ir pažadėjo grąžinti kraštą į normales vėžes. Žadėjo panaikti karo stovį, cenzūrą, komendantus. Žadėjo patuštinti kalėjimus ir dar visokių gerumų duoti. Bet pažadai, taip ir liko pažadais. Mūsų žmonės kantrūs, jie žino: „pažadėsi — patiešysi, neduosi — nesugriešysi". Su mūsų žmonėmis bepigu bulvės kepti. O štai mūsų kaimynai vokiečiai jau visai kito temperamento žmonės: jiems pažadėjai, tai ir duok!

Zaunius, Vokietijos atstovui Morathui, Kaune, dar prieš Klaipėdos seimelio paleidimą žadėjo leisti Klaipėdos krašto direktoriją sutvarkyti, sulig konvencijos nuostatų, nuimt karo stovį ir cenzūrą: pažadų netesėjo — braukšt ir atsirado Tautų Sajungoj klaipėdiečių skundas!

Tas pats Zaunius, Vokietijos ministeriui Curtijui Ženevoj pažadėjo nuimti Klaipėdos krašte karo stovį, pašalinti cenzūrą, duoti susirinkimų laisvę, neišpildė — trečioj dienoj iš Berlyno Curtijus telegrafuoja: „Ponas Zauniau, pildysi, ar ne, duotuosius Ženevoj pažadus? verfluchte schwein!"

Bepigu, sakau, lietuvių sprandais jodyti. Vokiečiai nekantrūs.

### „Hokus pokus".

Kadaise diktatorius Voldemaras labai mėgdavo kviesti pas save žurnalistus ir kaip profesionalas cirko džiongleris, prieš jų akis mėtydavo kamuoliukus, lekštes, degančius fakelus ir viską labai vikriai sugriebdavo. Bet kartą vyras paslydo, ėmė ir nudegė. Nuo to laiko jis daugiau nebedžionglioruoja. Sako, dabar p. Voldemaras sėdi Plateliuose pas Šuazelį, stumdo, kilnoja šachu figūras, kaikada pasimato su Kurmyte ir laikas nuo laiko, išmetęs kleboniška, išklauso praeivių čigonių kortų burimus...

„Sic transit gloria mundi!" ne perseniausiai, veršio entuziazmo pagautas, šūkterėjo Voldemaro adresu Iz. Tamošaitis. Bet kas žin ar kartais tik ir jo paties nelaukia Grigorio Efimovičio Rasputino likimas?

Po Voldemaro, mėgino džionglioruoti J. Tubelis — nenusisekė. Mėgino Musteikis, Aravičius, Lapėnas, Aleksa—nenusisikė. Net nususelis advokatas Žilinskis, kartą buvo susikvietęs žurnalistus ir teisingumo ministerijos vardu norėjo ką tai pasakyti. Bet pasirodė, kad žodis buvo didesnis už jo burną. Taip, nabagas Žilinskis nieko nepasakęs ir paliko kioksodamas, kaip gegutė užsirijusi miežio akuotu.

Dabar turime fokusninką Zaunių.

Šis vyras susikvietęs žurnalistus kalbėjo, sukė, nuo užduotų klausimų vyniojosi, kaip ungurys, ištisą valandą. Tačiau iš jo kalbos vis viena paaiškėjo, kad Vokietija turi teises kištis į Klaipėdos kraštą. Tas teises pats Voldemaras 1928 metais Vokietijai esąs suteikęs. Jam, Zauniui, nieko daugiau nelikę daryti, kaip tik duoti tai, kas Vokietijai jau senai esą pažadėta.

Faina vyras Zaunius, nors ir šauk jam bravo, jei nekliudytų „L. Aidas". „L. Aidas", Ženevos konferencijos metu, visą laiką savo liežuvį lankstė diplomatiškais terminais, „tiesino" Zauniaus „liniją", kaltino konvenciją. Iš to viso susidarė įspūdis toks, kad dabar nežinia, katras iš jų Reicho įgaliotas ministeris: Zaunius, ar „L. Aidas"?

Reikėtų tas klausimas išaiškinti. Kitaip, Lietuvos užsienio politika ir toliau pasiliks „hokus pokus".

### Vardai ir pavadinimai.

„L. Aido" korespondentas rašo, kad Liepojos lietuvių tarpe viešpatauja „tautiška" vienybė, kurią bet gi mėgina ardyti emigrantai, susispietę prie Latvijos S.D.D.P. Liepojos organizacijos. Tačiau p. Pikulis (žvalgybininkas Paliakauskas) tvirtina, kad nuolat kartojarni „fašistai", „banditai" ir kitoki vardai, kuriais emigrantai pravardžiuoja Lietuvos „tautišką vyriausybę", esą susenėję ir visiems nusibodę.

Aš nežinau, ar tie plačiai vartojami žodžiai užsieny turi kokios nors didesnės reikšmės, ar ne, bet Lietuvoj jie yra gana riškūs ir dar pakankamai aktualūs.

Be to, apibudinimui „tautiškos vyriausybės", dabartiniu laiku turime naują, „genijaus" Voldemaro sukurtą pavadinimą: **smerdiakovai.** Vienas žodis ir neperilgas, bet labai riebus, iškalbus ir visiems suprantamas.

### Priesaikos ir konstitucija.

Kada Lietuvos vyskupai, padrąsinti Romos nuncijaus Bartaloni, pradėjo prieš „tautišką vyriausybę" šerius statyti, kalbėti apie atgaivinimą Kražių laikų didvyrių, „L. Aidas" vyskupams kukliai priminė:

„Vyskupai — sako „L. Aidas" — pagal konkordatą turi prisiekti, o toj priesaikoj pasakyta: „Prisiekiu ir pasižadu visu lojalumu gerbti pats ir įsakyti mano dvasiškijai gerbti konstitucijos pastatytą vyriausybę".

Ir šią priesaiką pasirėmęs „L. Aidas" reikalauja atiduoti kas Cesario—Cesariui.

Į tai atsakydamas vyskupas Reinys davė suprasti, kad „šėtono" valdžia į vyskupų priesaiką negalinti reikšti jokių pretenzijų. Lietuvoj, anot Reinio, nėsą ne tik konstitucijos pastatytos vyriausybės, bet ir pačią **konstituciją** Smetona esąs karininkų Ramovėj pragėręs!

Tuo būdu vyskupai turi laisvas rankas ir manoma, kad jie pradės taip veikti, kaip jiems Dievo žodis liepia, tikriau pasakius—kaip to reikalauja klerikalizmo interesai.

**Proletaras.**

## Vienybės klausimu.

Lietuvos polit. emigrantų politiškas veikimas užieny turi didelės įtakos ir į priešfašistinę kovą pačioje Lietuvoje. Voldemaras nusisuko sau sprandą, gal daugiausia, pralaimėjęs su Lietuvos politinę emigraciją mušį, kurį jis iškelė į užsieny net gi į Tautų Sąjungą (Vold. skundai adresuoti prieš Lenkiją savo esmėje buvo nukreipti prieš Liet. polit. emigr.). Įvairių kraštų demokratija ir ypač socialistinės darbininkų organizacijos mūsų kovos kelius supranta ir rėmia moraliai ir materialiai. Aišku, kad be tokios paramos mūsų darbas nebūtų tiek galingai pasireiškęs. Suprantama, kad kuomet daugely valstybių darbininkų organizacijos laiko savo rankose valdžias arbą į valdymą turi didelės įtakos tai fašistų avantiuristinis valdymas Lietuvoje turėjo sulaukti nepasisekimo. Voldemaro laikais „tautos vadai" stengėsi polit. emigrantų judėjimą niekinti, žudyti to judėjimo atsakomingus veikėjus, išvystė masines provokacijas. Bet pats autorius tų niekšybių greičiau gavo galą, gi mūsų veikimas ir po šiai dienai sparčiai eina. Šiuo laiku „tautos vadai" irgi kreipia nemažiau demesio į polit. emigrantų veikimą, tik jau priemonių imasi kiek kitokių. Jie supranta, kad iš vargę gyvenančių svetimuose kraštuose šimtų polit. emigrantų per tiek laiko (jau ketvirti metai!) kas nors nustos ūpo, demoralizuosis. Nematydami savo kančioms galo tokie emigrantai imsis ieškoti kokios nors išeities. Šituo samprotavimu pasiremdami fašistai ir remia paskutinių laikų savo žygius prieš polit. emigraciją. Reikia pripažinti, kad dalis silpnos valios emigrantų pastaruoju laiku ėmė krypti iš priešfašistinės kovos kelio ir nugrimzdo į smulkius asmeniškus ginčus, ieškodami čia pateisinimo savo įvargų ir užsitęsusio perilgo Lietuvoje viešpatavimo „tautos vadų".

Keli gi (taip, tiktai keli) nepakęsdami didelio vargo nuėjo aiškiai bernauti fašistams. Aišku, šitokius, nežiūrint į jokias priežastis, pavadinsime tikru vardu — niekšai. Bet yra, tiesa pasakius, nedaug ir tokių polit. emigr., kurie nukamuoti to sunkaus gyvenimo nesąmoningai pradeda dirbti fašistų naudai nešdami į emigrantų socialistinę šeimą įvairus nesusipratimus, šmeižtus ir pan. ir tuo pačiu trukdydami polit. emigrantų kovą. Tą viską fašistai stengiasi išnaudoti ir su pagelba poros inspiruotų parsidavėlių bando mūsų veikimą padaryti sau nepavojingu. Su pasigailėjimu tenka konstantuoti, kad dar iki šiam laikui keliolika į desperaciją įpuolusių emigr. aklai seka paskum tų poros agentų. Tasai apgailėtinas įvykis pasireiškė tik Vokietijoje, kame iki šiam laikui Liet. Socialdem. Org. Užsieny neturėjo savo stipresnės veikimo bazės. Ten bandoma sukurti „nauja organizaciją". Kam? Tuo tarpu, vien tik kovoj su LSDOU, t. y. savo tarpe. Kas bus toliau nesunku dasiprasti. Beabejo bus atrasta (jau dabar tie tipai ima kalbėti), kad polit. emigr. veikimas yra žalingas „tėvynei" ir... reikia jis likviduoti arba suvesti jį prie nulio. Klausimas ar tai pavyks. Džiuginantis apsireiškimas yra, kad visgi platesnės polit. emigr. masės išliko sveikos ir nežiūrint sunkiausių gyvenimo sąlygų nepasidavė demoralizacijai ir laikosi savo ideologijos. Apie tai liūdija gaunami Vykdomam Komitete protesto ir pasipiktinimo pareiškimai nuo LSDOU Org. ir atskirų draugų. Berlyno organizacija atsirubežiuodąma nuo skaldytojų net išleido savo biuletenį, kuriame pasmerkė tą žalinga darba. Iš to viso sprendžiant matosi, kad ir šitą taikomą polit. emigracijas veikimui smugį „tautos vadai" prašovė pro šalį. Dirigentai iš Kauno ar Berlyno atstovybės apsiriko — emigrantai mokėjo išlaikyti savo vienybę.

Draugai, mokėkime ir ateity tą vienybę išlaikyti. Busimoji LSDOU konferencija turės dar labiau sustiprinti mūsų pasiryžimą išsilaikyti iki paskutinio priešfašistiniame kovos fronte. Paklydusius (tik paklydusius o ne pardavikus), jei jie pripažins savo klaidas konferencija, manau, sutiks priimti atgal į bendros priešfašistinės kovos armiją.

**Vargas.**

## LSDOU KONFERENCIJA.

Vykdomasis Komitetas nutarė šaukti metinę konferenciją **Berlyne š. m. gruodžio mėn. 20 ir 21 d.**

Konferencijos dienotvarkė numatyta sekanti:

**1. Prezidiumo rinkimai;**

**2. Pranešimai:**

**a) Vykdomojo Komiteto,**

**b) Spaudos Komisijos,**

**c) Iš vietų.**

**3. Priešfašistinė kova tarptautinėj plotmėj;**

**4. Politinė situacija Lietuvoje ir socialistinės demokratijos uždaviniai;**

**5. Polit. emigracijos uždaviniai priešfašistinėj kovoj Lietuvoje;**

**6. Lietuvos Socialdemokratų Organizacijos Užsieny reorganizacija;**
**7. Ekonominė emigrantų būklė;**
**8. Vykdomo Komiteto rinkimai;**
**9. Sumanymai.**

Į konferenciją atstovai renkami nuo įsiregistravusių Vykd. K-te Socialdemokratinių Lietuvos polit. emigrantų organizacijų užsieny. **Organizacijos turinčios iki 15 narių ir kand. siunčia vieną atstovą,** turinčios virš 15 — 2 atstovus. Atstovais gali buti tik tikrieji LSDOU nariai. Beto iš tų vietų kur nėra paminėtų organizacijų Vykdomas Komitetas kviečia į konferenciją su sprendžiamu balsu atsakomingus socialdemokratus polit. emigrantus.

**Visos organizacijos privalo išrinkti atstovus ir jų pavardes, vardus pranešti iki š. m. lapkr. 20 dienos Vykd. Komitetui, kuris padarys žygius** (Latvijoj ir Lenkijoj) **išgavimui atatinkamų kelionei vizų.**

Siūlome draugams paskelbta dienotvarkę savo pasitarimuose plačiai išdiskutuoti ir siūlomus pageidavimus bei rezoliucijas iš anksto, prieš konferenciją, persiųsti Vykdomam Komitetui.

Draugai, imkimes darbo tuojau kad tinkamai pasiruošus savo konferencijai.

**Juozas Paplauskas**
Vykd. Komiteto Pirmininkas
**Pranas Ancevičius**
Sekretorius

1930-X-28 d. Vilnius.

## Mūsų draugams.

LSDOU Vykdomasis Komitetas praneša draugų žiniai sekanti: Vykdydami 1929 m. rugsėjo m. 7—8 d. mūsų konferencijos įvykusios Vilniuje nutarimą, kad taktiškai-politiškais sumetimais priešfašistinės spaudos gaminimą iškelti iš Vilniaus kiton valstybėn ir tuomi atimti fašistams galimybę, išnaudojant patriotiškus masių jausmus šmeižti Lietuvos socialdemokratijos priešfašistinį veikimą — šį „Pirmyn" Nr. išleidžiame Vilniuje paskutinį ir tolimesnį laikraščio leidimą perkeliame Vokietijon—Berlynan.

Iš savo pusės, mes dėjom visas pastangas, tuoj po konferencijos, kad perkėlimą įvykdyti greičiau. Bet visa eilė sunkiai įveikiamų kliūčių perkėlimo reikalą užtęsė. Tik paskutiniu laiku su užsienio draugų pagelba, — mums galutinai pavyko įveikti visas kliūtis ir įvykdyti minėtas konferencijos nutarimas.

Kartu pranešame, kad sekantis „Pirmyn" Nr. išeis Berlyne apie lapkričio m. 15 d. Visi prenumeratoriai, mūsų laikraštį už užsimokėtą laiką reguleriai gaus toliau.

Platinimas Lietuvoje nepasikeičia. Visi platintojai ir skaitytojai Lietuvoje gaus „Pirmyn" tais pačiais keliais kaip ligišiolei ir tuo pat maždaug laiku.

Šia proga reiškiame giliausios padėkos žodį Lenkijos Socialistų Darb. org. už paramą mūsų ilgstančioj kovoj, ir Lenkijos demokratinei visuomei už jos širdingą svetingumą. Tas duoda viltį tikėti, kad ateity Lietuvos ir Lenkijos demokratija suras bendrą kalbą, kad tų kraštų darbo žmonės, laisvi nuo šovinistinių tendencijų, išeis ant taikaus savytarpio susipratimo ir draugiško sugyvenimo kelio.

**LSDOU Vykdomas Komitetas.**

1930-X-28 d. Vilnius.

**P. S.** Sąryšy su projektuojamu (dabar jau įvykęs faktas) perkėlimu spausdinimo „Pirmyn" į Vokietiją, gavome keletą užklausimų, kaip bus su LSDOU Vykdomu Komitetu ir kur dabar kreiptis su visokiais reikalais. Šiuo paaiškiname, kad LSDOU Vykdomas Komitetas pasilieka Vilniuje, kur ir prašome visokiais organizaciniais reikalais kreiptis.

Adresas tas pats: **Wilno, ul. Bonifraterska 6—2,** arba **Wilno I, skrytka 115.**

## Vytauto mirties sukaktuvių proga.

Šių metų spalių m. 27 d. Lietuvos fašistai šventė Vytauto pakasynų sukaktuves.

Kaip paprastai būna, neatsiliko ir jų Vilniaus krašto klapčiukai, gyvenantieji čia „ypatingose sąlygose".

Apie pačias iškilmes žadėjo parašyti „V. Rytojus", jam ir paliksime, Mes pasitengsime tik konstatavę, kad ir tokias tautines sukaktuves minint, esama dvejopos „vienybės" ir dvejopo masto.

Šio krašto biednuomenę L. L. Komitetas sukaktuvių proga pašėrė pamaldomis šv. Mykalojaus bažnyčioj, mitingu Dombrovskio salėj, kuris čia priimta vadinti akademija. O „tautos vadai" sau ir savo išrinktiesiems, anot „V. Rytojaus" suruošė **rautą.**

Nemanykite, kad tai bus koks nors burokas **rautas.** Ne. Tai buvo puikiausiame Vilniaus restorane „St. Georges" suruoštas karališkų pakasynų **balius.** Ten, su atskirais pakvietimais susirinko visa Vilniaus krašto lietuviška aristokratija, su Stašiais, Kraujaliais ir Alseikais priešaky.

Suvalgyta ir išgerta buvo tikrai vytautiškai. Žinovai spėja, kad baliaus sąskaita siekusi kelius tūkstančius zlotų. Bet tai mažmožis: amerikiečiai nedavalgis, Lietuvos valstietis rugius pardavinės po septynius litus centnerį, bet Vilniui „vaduoti" pinigų pririnks. Iš savo pusės galėtume, tik paraginti, kad Lietuvos žmonės tam „kilniam" tikslui aukuoti nepašykštėtų: šio krašto „tautos vadai" suspės pragerti!

Pasipiktinę del to baliaus studentai iškėlė protestą, nurodydami „tautos vadams", kad nepadoru Lietuvos visuomenės aukas pragerti. Bet su tuo protestu jie tur būt užsitrauks tik naują „tautos vadų" rūstybę ir už „nepaklusnumą" dar keliolika biednesnių studentų praras stipendijas.

Padorumo įstatymų „tautos vadams" dar niekas nėra rašęs. **x.**

## Įspėjimas.

Šiomis dienomis „P." Redakcija gavo žinių, kad Lietuvos žvalgyba pasiuntė į Latviją savo agentą **Kazį Markauską,** tikslu „organizuoti" gyvenančius Latvijoj Lietuvos politinius emigrantus.

Apsimetęs politiniu emigrantu Markauskas dedasi karštu „revoliucionieriu", landžioja pas kai kuriuos emigrantus ir daro pastangų įsibrauti į organizaciją. Tai naujas, lietuviškos žvalgybos triukas.

Šis tipas apsigyveno tuo tarpu: *Rigā, Brivibas iela* Nr. 136 [illegible]38, dz. 60.

Draugai, šio „revoliucionieriaus" pasisaugokite ir padarykite jį nepavojingu!

## Redakcijos atsakymai.

**Jankui** (Rygoj). Turimomis žiniomis, tamsta esi nesenai iš Kauno komandiruotas žvalgybos agentas. Todel, kaipo tokiam, užsakytų po 2 egz. „Pirmyn" nesiuntinėsime.

**Drg. „Borysui" Rytprūsiuos.** Drg. teisingai įvertini parsidavelių darbą. Sakai, kad jie palaiko ryšius ir gauna instrukcijas nuo Jeronimo. Mes girdėjome irgi bet tuo reikalu su savo nuomonę susilaikome. Apie tuos tipus neverta daug kalbėti ir todel draugo laiško nedėsime.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: **Stasys Dainauskas.** Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.